

Interessante vangsten van zweefvliegen in 1999

Gerard Pennards

Bij de vangsten ben ik voor wat betreft 'het interessante' van de vangst uitgegaan van de Voorlopige Atlas van de Nederlandse zweefvliegen (NJN 1998). Al het hierna besproken materiaal bevindt zich in mijn collectie, voor vragen en/ of opmerkingen kun je altijd contact met mij op nemen.

Brachyopa's uit Beek/ Zeddam

In 1999 heb ik drie soorten *Brachyopa*'s gevangen in korte tijdsspanne en in een klein gebied.

In het Bergher Bosch, tussen Zeddam en Beek in de Achterhoek waren in het voorjaar veel kapwerkzaamheden verricht, vooral op naaldhout. Als gevolg hiervan waren er op een beperkt gebied veel boomstompen en houtstapels te vinden, en vooral op de boomstompen ving ik in twee dagen (30 april en 02 mei) een behoorlijk aantal (27!), ook enkele daarvan op plekken met bloeiend fluitenkruid (*Anthriscus*) daar in de buurt. Er werden er nog meer waargenomen, echter niet alles wat ik zag heb ik gevangen. Deze vangplaatsen bevonden zich binnen de uurhokken 211-436 en 212-435.

De volgende soorten werden aangetroffen (alle *Brachyopa*-determinaties bevestigd door W. van Steenis):

Brachyopa panzeri Goffe, 1945

Op 30 april werden vier exemplaren (een mannetje, drie vrouwtjes) gevangen op fluitenkruid, en op 2 mei werden er zes exemplaren (vier mannetjes, twee vrouwtjes) op sap van naaldhout gevangen. Deze zeer zeldzame soort was hier nog nooit eerder gevangen.

Brachyopa pilosa Collin, 1939

Van deze soort werden ook op 2 mei vijf exemplaren (vier mannetjes, een vrouwtje) gevangen, allen op sap van naaldhout. De soort is al eerder van dit gebied vermeld.

Brachyopa testacea (Fallen, 1817)

Op 30 april werden er twee vrouwtjes gevangen op fluitenkruid, en op 2 mei werden er op sap van naaldhout nog eens tien exemplaren (zes mannetjes, vier vrouwtjes) gevangen. Op 8 mei werd er ook nog een vrouwtje *B. testacea* gevangen in Wageningen, op de Wageningse berg (176-442), van lijsterbes (*Sorbus*). Deze soort is ook nog niet eerder uit deze streek vermeld.

Brachypalpoides lentus (Meigen, 1822); in aantal uit Didam

Van deze soort werden op een locatie bij Didam (208-438) verschillende exemplaren verzameld, en wel op 1 mei twee mannetjes en een vrouwtje, en op 23 mei zes mannetjes en twee vrouwtjes. Ik had de soort al eerder (1998) op deze locatie verzameld, maar dan als individuele vangst. Volgens de atlas was de soort van deze streek nog niet bekend.

Callicera fagesii Guérin-Meneville, 1844; uit Zeddam/ Beek (det. W. van Steenis)

Op 30 april werd in het Bergher Bosch tussen Beek en Zeddam (211-436) een vrouwtje gevangen van deze zeer zeldzame soort. Het dier werd gevangen op een bospad toen het op een soort zwengelende manier van vliegen (zoals een wesp) om me heen vloog. Niet eerder uit deze streek bekend.

Cheilosia caerulea (Meigen, 1822)

Van deze (nog steeds erg zeldzame?) soort heb ik in 1999 vier exemplaren verzameld:

- op 02 mei tussen Zeddam en Beek (212-435) een vrouwtje op Paardebloem (*Taraxacum*).
- op 10 juli in Wageningen, langs een riviertje (Grift) op 171-442 een vrouwtje op Margriet.
- op 13 augustus in Wageningen (Park de Blauwe Bergen) op 173-443, een mannetje op kruiskruid (*Senecio*).
- op 29 augustus in Dodewaard, 174-435, een vrouwtje op Peen (*Daucus carota*)

Cheilosia illustrata (Harris, 1780); uit Wageningen en Didam

Ik had deze soort al in 1998 gevangen in de achterhoek (Zeddam/ Beek), evenals in Rhenen onderlangs de Grebbeberg (zie De Vliegenmepper, jrg 8 nr 1 mei 1999), en dit jaar zag ik ze ook weer op deze plaatsen. Nieuw zijn echter vangsten uit Didam (25 juli, 208-438, een vrouwtje) en uit Wageningen, op 14 augustus (Park de Blauwe Bergen, 173-443, eveneens een vrouwtje). Alle vangsten zijn gedaan op schermbloemen (Umbellifera).

Cheilosia mutabilis (Fallén, 1870); uit Wageningen en Didam

Dit onopvallende, vrij zeldzame zweefvliegje heb ik voor het eerst in 1999 gevangen. Een mannetje van 26 april uit Wageningen (173-443), en twee mannetjes van 25 juli uit Didam (208-438). Alle exemplaren zijn gedetermineerd door W. van Steenis 1999, en waren nog niet van deze locaties gemeld.

Criorhina asilica (Fallén, 1816); in aantal uit Didam

Van deze soort had ik al in 1998 drie exemplaren gevangen op drie verschillende data, echter wel van dezelfde locatie in Didam in kilometerhok 208-438 (zie De Vliegenmepper, jrg 8 nr 1 mei 1999). Op 23 mei 1999 vloog deze soort op dezelfde locatie in flinke aantallen (± 40) in een klein gebiedje, op een soort smal paadje tussen bosschages, waar veel bloeiende braam voorkwam. Er werden twee mannetjes en negen vrouwtjes gevangen, waarvan de meeste op bloeiende braam, en er werden er dus nog verscheidene gezien maar deze zijn niet gevangen.

Criorhina floccosa (Meigen, 1822); uit Didam

Ook van deze soort werd in Didam (208-438) weer een exemplaar aangetroffen. Het vrouwtje werd op 1 mei gevangen op Meidoorn (*Crataegus*).

Didea annulipes (Zetterstedt, 1838); uit Wageningen en Zeddam/ Beek

Deze soort heb ik ook voor het eerst in 1999 gevangen, en wel in Wageningen op de Wageningse berg (8 mei 1999, 176-442, twee vrouwtjes op fluitenkruid), en tussen Zeddam en Beek (213-435). Deze laatste was ook een vrouwtje en ik ving haar op 4 september op knopkruid (*Galinsoga*). Wageningen is een nog niet bekende locatie voor deze soort volgens de atlas, in de Achterhoek was ze tussen 1950 en 1980 al eens gevangen.

Didea intermedia Loew, 1854; uit Noord Brabant

Van deze soort ving ik een mannetje op 15 mei in Middelbeers (N-Bra), 145-383, op Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*). Uit Brabant zijn nog niet zo veel vangsten van deze soort bekend.

Eriozona syrphoides (Fallén, 1817); uit Zeddam/ Beek

Volgens de atlas was deze soort al eerder in deze buurt aangetroffen in Montferland bij Zeddam, ik ving op 30 april 1999 (vroeg exemplaar?) een vrouwtje van deze zeldzame soort langs de verbindingsweg tussen Zeddam en Beek, in kilometerhok 211-436, gelegen in het Bergher Bosch.

Eristalis picea (Fallén, 1817); uit Noord-Brabant

Op 15 mei werden er twee vrouwtjes gevangen op Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*), en wel in Middelbeers (N-Bra) in kilometerhok 145-383. Er werden er nog meer gezien, deze kon ik echter niet vangen.

Eristalis pratorum Meigen, 1822; uit Wageningen

In 1999 werden door mij op vier verschillende data elk één mannetje van deze soort gevangen, alle in het park De Blauwe Bergen in Wageningen (173-443). De data: 3 mei, 28 mei, 31 mei en 1 juni. In 1998 had ik ze hier ook al gevangen.

Eupeodes lapponicus (Zetterstedt, 1838); uit Noord-Brabant

Op 15 mei werd in Middelbeers (N-Bra) (145-383) een vrouwtje van deze soort gevangen. Zij werd gevangen op Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*).

Eupeodes nielsenii (Dusek & Láská, 1976); uit Noord-Brabant

Een vrouwtje van deze soort werd op 15 mei gevangen in Middelbeers (N-Bra), in kilometerhok 145-383. Het exemplaar is gedetermineerd door W. van Steenis (1999), en het interessante is dat het volgens de atlas één van de weinige exemplaren van deze soort is die gevangen is ten zuiden van de grote rivieren.

Helophilus affinis Wahlberg, 1844; uit Wageningen

Deze soort dook na 1984 (Haren) opeens weer op in Nederland, en ik heb van deze soort ook een exemplaar gevangen in 1999. Het vrouwtje werd gevangen van kruiskruid (*Senecio*) op 13 augustus in park De Blauwe Bergen in Wageningen (173-443), de determinatie is gedaan door W. van Steenis (1999).

Leucozona lucorum (Linnaeus, 1758) (dus niet *nigripila*); uit Wageningen

Van deze soort heb ik in Wageningen verschillende exemplaren gevangen. Op 08 mei ving ik op de Wageningse berg (176-442) op fluitenkruid (*Anthriscus*) 1 mannetje en 3 vrouwtjes, en op 21 mei een vrouwtje uit park De Blauwe Bergen (173-443), ook op fluitenkruid. Op beide plekken had ik ze nog nooit eerder gezien.

Melangyna umbellatarum (Fabricius, 1794); uit Didam

In 1999 heb ik enkele exemplaren van deze soort gevangen, onder andere in Wageningen. Het meest interessante was echter de vangst van een vrouwtje op 25 juli in Didam (208-438), omdat ze volgens de atlas nog niet eerder uit deze streek bekend was.

Meligramma triangulifera (Zetterstedt, 1843)

Ofschoon dit vliegje niet echt zeldzaam is, kwam ik hem nooit eerder tegen in grotere aantallen, meestal slechts enkele exemplaren. In 1999 heb ik de soort echter in korte tijd in grote aantallen gezien en ook gevangen, op een opmerkelijk klein gebiedje. Het gaat hierbij om 26 en 27 april, en de plek is Park de Blauwe Bergen in Wageningen (173-443). Op 26 april ving ik in een hoek van het park, erg zonnig en beschut, zeven mannetjes en twee vrouwtjes van blad op enkele vierkante meters, en 27 april op precies dezelfde plek 6 mannetjes en 4 vrouwtjes. Er werden daarnaast nog vele exemplaren gezien, deze zijn echter niet gevangen.

Doet deze soort dat wel vaker, of zou het puur toeval zijn? Op deze plek verzamelden zich sowieso al meerdere soorten op deze data, misschien vanwege de beschutting en zonneschijning?

Meliscaeva cinctella (Zetterstedt, 1843); uit Zeddam/ Beek

Op 30 april (drie mannetjes, twee vrouwtjes) en 2 mei (twee mannetjes, een vrouwtje) heb ik deze soort gevangen langs de verbindingsweg tussen Zeddam en Beek, in het uurhok 211-436, meestal op fluitenkruid (*Anthriscus*). De soort was nog niet eerder uit deze buurt vermeld volgens de atlas.

Neocnemodon pubescens (Deluc. & Psch.-Wal, 1995) uit Zeddam/ Beek

De soort is hier voor 1980 al eens eerder gevangen, op 30 april ving ik zeven mannetjes in het Bergher Bosch (211-436 en 212-435), en op 2 mei op dezelfde plekken nog eens vier mannetjes. Ook ving ik op die data verschillende vrouwtjes *Neocnemodon* op dezelfde plekken, deze zijn (nog?) niet determineerbaar.

Neocnemodon vitripennis (Meigen, 1822) uit Didam.

Uit Didam was deze soort nog niet eerder vermeld, ik ving op 24 juli een mannetje van deze soort in uurhok 208-438.

Orthonevra brevicornis (Loew, 1843); uit Wageningen

Op 7 mei ving ik in park De Blauwe Bergen (173-443) een mannetje van deze soort op boterbloem. Nog niet eerder vermeld uit Wageningen.

Parasyrphus lineolus (Zetterstedt, 1843); uit Wageningen

Een mannetje op 8 mei 1999 van de Wageningsse berg (176-442), gedetermineerd door W. van Steenis (1999). Niet eerder van deze locatie vermeld.

Parasyrphus malinellus (Collin, 1952); uit Wageningen en Zeddam/ Beek

Op 30 april werd een mannetje gevangen in de buurt van Zeddam/ Beek (212-435), en op 8 mei werd op de Wageningsse berg (176-442) ook een mannetje gevangen. Beide exemplaren zijn gedetermineerd door W. van Steenis (1999). De soort was van beide locaties nog niet bekend.

Parhelophilus frutetorum (Fabricius, 1775); uit Wageningen en Noord Brabant

In 1998 had ik deze soort al voor het eerst vermeld uit de buurt van Wageningen (zie De Vliegenmepper, jrg 8 nr 1 mei 1999), en ook dit jaar ving ik ze daar weer, en wel op 21 mei (een vrouwtje), 28 mei (een mannetje) en 31 mei (een mannetje).

Alle vangsten zijn gedaan in park De Blauwe Bergen (173-443) te Wageningen. Daarvoor, op 15 mei, had ik al een mannetje gevangen in Middelbeers (N-Bra), kilometerhok 145-383. Uit deze buurt was ze nog niet vermeld.

Parhelophilus versicolor (Fabricius, 1794); uit Wageningen en Zeddam/ Beek

In 1999 heb ik de soort voor het eerst gevangen in park De Blauwe Bergen in Wageningen (173-443), en wel op 28 mei (1 vrouwtje), 31 mei (1 mannetje), 1 juni (1 mannetje) en op 15 juni (1 mannetje), ze vloog hier samen met *P. frutetorum*. Ook voor het eerst ving ik de soort tussen Zeddam/ Beek, op 13 juni waren dat 5 mannetjes en 2 vrouwtjes in kilometerhok 213-435, en op 4 juli ving ik in hetzelfde hok nog een mannetje. Uit dit gebied nog niet eerder vermeld.

Pipiza austriaca Meigen, 1822; uit Wageningen

Op 27 juni ving ik op de Wageningsse berg (176-442) een vrouwtje van deze soort, ze was na 1980 niet meer uit deze buurt vermeld. In 1998 had ik ze al bij Rhenen gevangen (zie De Vliegenmepper, jrg 8 nr 1 mei 1999).

Sphaerophoria fatarum Goeldlin de Tiefenau, 1989; uit Noord-Brabant

Van deze toch ondertussen behoorlijk zeldzame soort heb ik op 15 mei in Middelbeers (N-Brabant), in kilometerhok 145-383, vier mannetjes gevangen. Ze vlogen in een veldje naast een ven, aan een bosrand, waar veel boterbloemen stonden. Ook werden er vrouwtjes *Sphaerophoria* gevangen, maar deze zijn niet met zekerheid te determineren. De vier mannetjes zijn ook nog eens gedetermineerd door W. van Steenis (1999).

Sphegina clunipes (Fallén, 1816); uit Zeddam/ Beek

Deze soort had ik al eerder gevangen in 1994, ook uit Beek (een vrouwtje), en in 1998 in Rhenen (een vrouwtje, 169-440). In 1999 heb ik drie exemplaren gevangen langs de verbindingsweg tussen Zeddam en Beek (Bergher Bosch), op 2 mei een mannetje in kilometerhok 211-436, en op 24 juli twee mannetjes uit hok 212-435. De soort was nog niet eerder uit deze buurt vermeld.

Sphegina elegans Schummel, 1843; uit Zeddam/ Beek

Op 24 juli ving ik samen met de twee mannetjes *S. clunipes* ook nog een vrouwtje, deze bleek echter te behoren tot *S. elegans*, ze werd dus ook gevangen in 212-435. Deze soort is ook nieuw voor deze buurt.

Syrphus nitidifrons Becker, 1921; uit Zeddum/Beek en Wageningen

Deze soort ving ik ook dit jaar voor het eerst in beide gebieden, en ze waren nog niet eerder van deze plaatsen vermeld. Op 30 april ving ik langs de verbindingsweg tussen Zeddum en Beek, in het Bergher Bosch (in de hokken 211-436 en 212-435) in totaal drie mannetjes en vier vrouwtjes, vooral op fluitenkruid (*Anthriscus*). Op 2 mei ving ik op dezelfde plekken nog eens twee mannetjes en een vrouwtje. In Wageningen verzamelde ik op de Wageningse berg (176-442) op 8 mei nog eens een mannetje en een vrouwtje van deze soort.

Temnostoma bombylans (Fabricius, 1805); uit Didam

Op 23 mei ving ik in Didam op de bekende locatie 208-438, voor het eerst vier exemplaren van deze soort. Het waren twee mannetjes en twee vrouwtjes, en ze was nog niet eerder uit deze buurt gemeld.

LITERATUUR

- Barendregt, A. 1982. Zweefvliegengabel. Zevende druk. - Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Goot, V.S. van der 1981. De zweefvliegen van Noordwest-Europa en Europees Rusland, in het bijzonder van de Benelux. - Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Goot, V.S. van der 1989. Zweefvliegen. - Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- NJN 1998. Voorlopige atlas van de Nederlandse zweefvliegen (Syrphidae). - EIS-Nederland, Leiden en NJN, 's-Graveland.
- Verlinden, L. 1991. Zweefvliegen (Syrphidae). Fauna van België. - Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.
- Pennards, G. 1999. Interessante vangsten van zweefvliegen uit de afgelopen jaren. - De Vliegenmepper 8(1): 1-3.

Gerard Pennards
Thorbeckestraat 38
6702 BS Wageningen
0317-415661
e-mail: gerard_pennards@hotmail.com

Wegvangexperiment bij *Episyrphus balteatus*

Roy van Grunsven

In Mei 1999 deed ik samen met een aantal andere studenten een terugvang-experiment met sluipwespen in een binnenduinrandbos in Meyendel. Het experiment liep niet goed, we hebben niets teruggevangen, we hadden dus genoeg tijd om andere dingen te doen. Ondanks de vrij lage temperatuur waren er redelijk veel *Episyrphussen* aanwezig. Deze zweefden op de voor hen zo typische manier in zonnestralen die door de kroonlaag vielen. Voor het terugvangen van de sluipwespen hadden we exhausters (of respirators) bij ons. Deze bleken ook zeer geschikt voor het vangen van de *Episyrphussen* zonder de andere te verstoren! Dit leek ons een goede methode om het aantal aanwezige exemplaren te bepalen. Er was namelijk discussie ontstaan over dit aantal. Binnen vrij korte tijd waren ze allemaal gevangen. Het bleken 18 mannetjes *Episyrphus balteatus* en 1 mannetje *Melangyna cincta*. Deze dieren zijn zo'n 30 minuten vastgehouden, in deze tijd was er geen enkele zweefvlieg te zien. Nadat de gevangene dieren bevrijd waren, namen ze vrijwel onmiddellijk de territoria weer in. Er was vrij veel open bos en bosrand in de omgeving. Het verbaasde mij dan ook dat er geen nieuwe *Episyrphussen* verschenen. In een wegvangexperiment van Bart Achterkamp met *Myathropa florea* was dit wel het geval (Zweefvliegennieuwsbrief 2000 nr1). Mogelijk was bij *Episyrphus balteatus* het aantal territoria geen beperkende factor. Misschien zal een experiment in augustus bij hoge dichtheden een ander resultaat geven als het aantal territoria wel een beperkende factor is.

Roy van Grunsven
Hooigracht 82f
2312 KW Leiden